

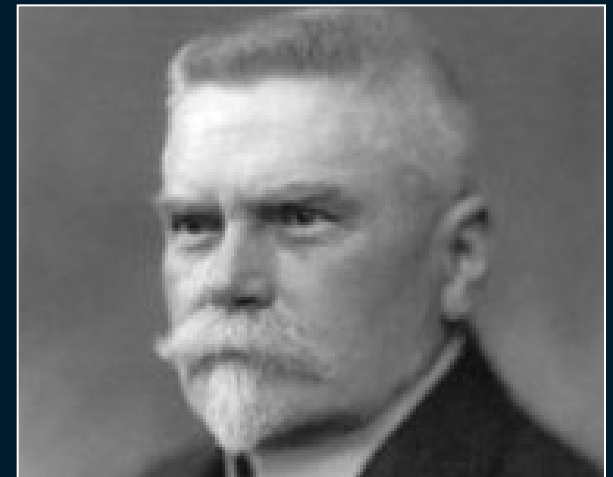
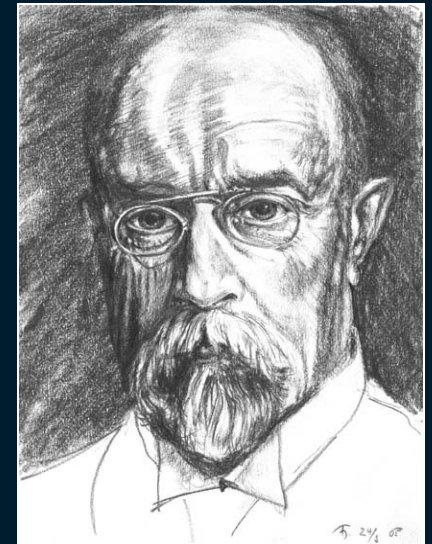
Dějiny veřejné správy

Ústavní vývoj a ústřední orgány
státní správy 1918 – 1945

Ladislav Vojáček

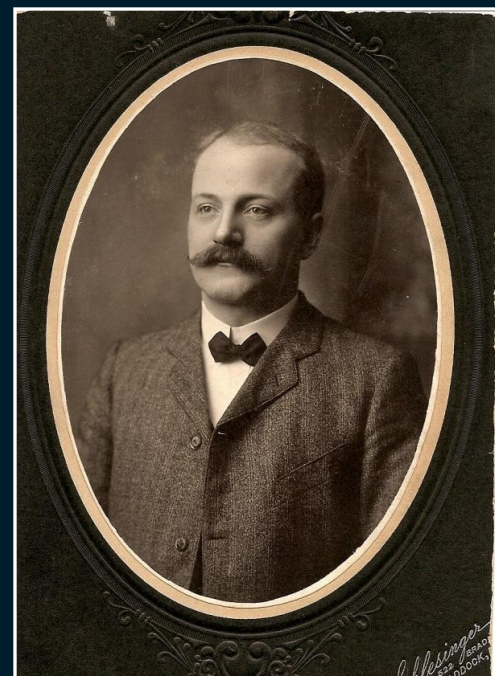
Národní hnutí v českých zemích a na Slovensku po vypuknutí války

- utlumení aktivní činnosti
- K. Kramář: ústava všeslovanské říše 1914
 - rusofilská představa
- T. G. Masaryk: „Independent Bohemia“ 1915
 - čechoslovakistická představa; monarchie
- v české politice aktivismus, ale od roku 1917 postupný příklon k myšlence samostatného státu
- na Slovensku pasivita až do 1918
 - → prvomájová rezoluce (Liptovský Mikuláš) a porada v Pešti

Dokumenty zahraničního odboje

- Clevelandská dohoda (1915)
- Pittsburská dohoda (30. 05. 1918
– TGM, Albert Mamatey)
- Washingtonská deklarace
(18. 10. 1918)
= ČsNR jako prozatímní vláda
prohlásila československou
nezávislost

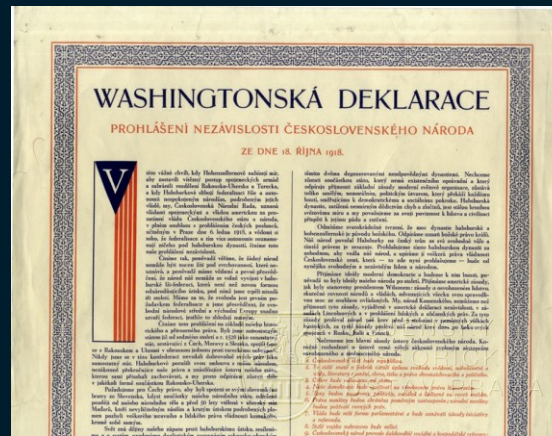
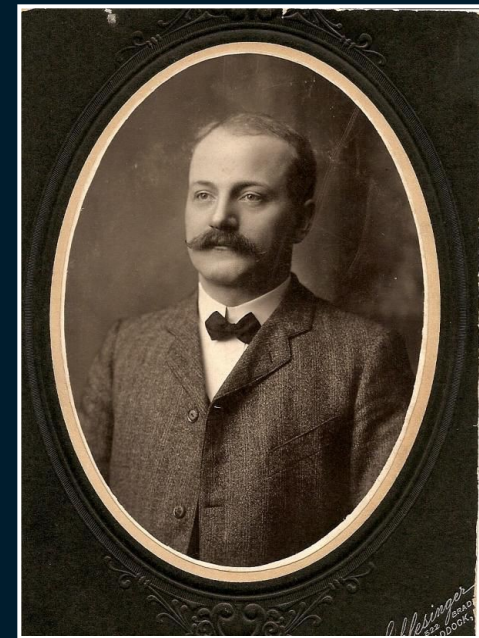
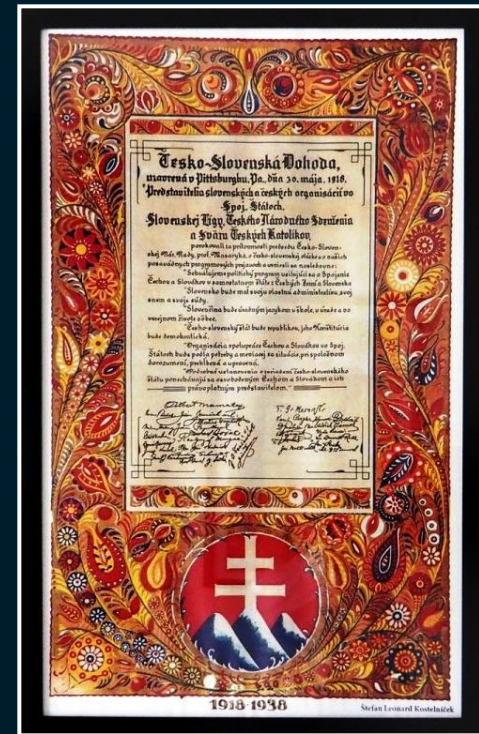
Dokumenty zahraničního odboje

- **Clevelandská dohoda (1915) – Albert Mamatey**
- **Pittsburská dohoda (30. 05. 1918)**
- **Washingtonská deklarace (18. 10. 1918)**

- = ČsNR jako prozatímní

vláda prohlásila
československou
nezávislost

- autorem TGM

Vyvrcholení boje za společný stát na domácí půdě

- Národní výbor československý
- konstituování společného státu
 - vyhlášení samostatného státu v Praze (28. 10. 1918) + přebírání významných institucí + zákon č. 11/1918 Sb.
 - Martinská deklarace (30. 10. 1918)

V den přelomu čs. revoluce sepsal **Národní výbor** **Prvního váleka**
a nové samostatnosti národa
jakožto **Prvního váleka**
československé republiky
v Praze, Národním výboru dne 28. října 1918
40 let
po vzniku
Československa

Samostatný stát československý vznikl a zůstal zachován. Měsíkem
dosavadního práva a zůstal se stavem, aby nesměly ztratit a upu-
stít se od svých práv k novému společnému státu. Národní výbor
gmelem Československého národa jako vypravěčel státní samostatnosti
mářížije:

Článek I.
Národním samostatnostním státem státi Národní shromáždění, se složením
na Československém území v Praze, jako orgánové zákonodá-
rské moci. Než se tak státi vypravěčel moci státní, národní
výbor.

Článek II.
Všechny dovedené zákonů a ústavních zákonů a mánížije zůstat
platnými.

Článek III.
Všechny právní předpisy, které vstoupily v platnost, zůstávají v platnosti,
obecní právní předpisy Národním výboru a příslušným úřadům, a pokud
jde o domnělé předpisy, zůstávají v platnosti.

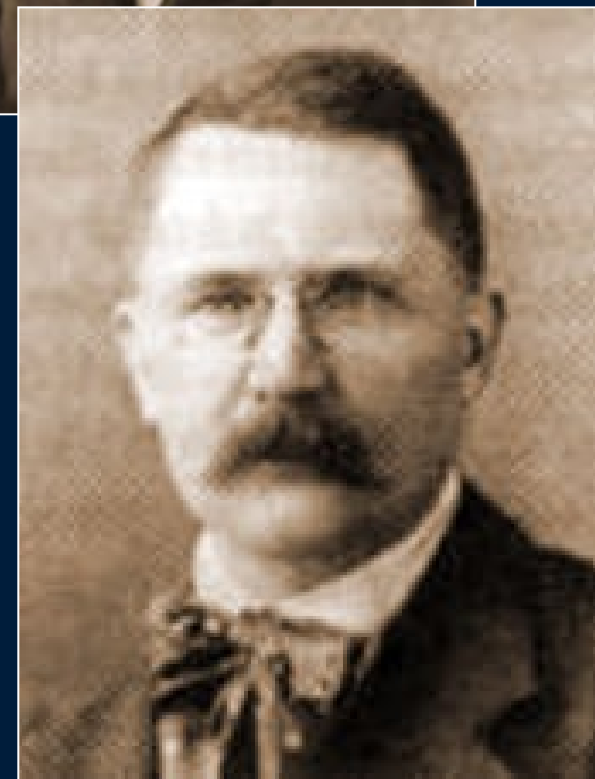
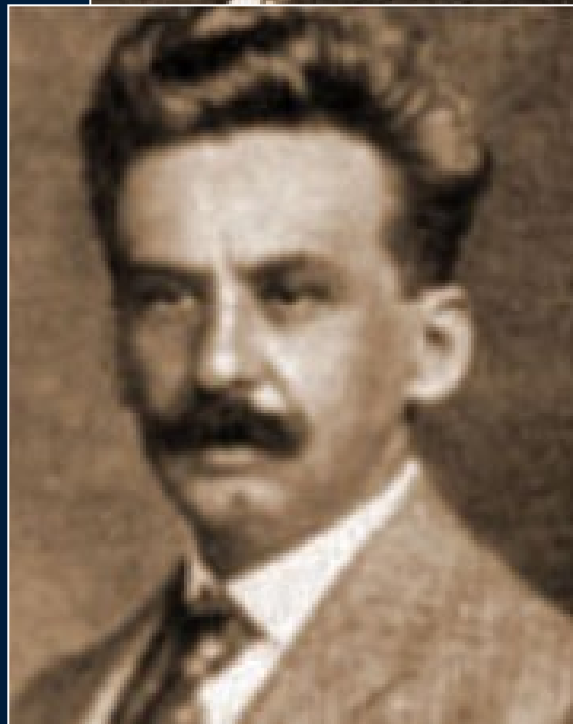
Článek IV.
Žádný státní orgán nemůže aniž se státním úřadem.

Článek V.
Především Národní výbor se uchází, aby tento zákon i s
dávou, dne 28. října 1918.

Autorem
Antonín Švehel, Národní výbor, Jan Švehel
Dr. Fr. Soukup, Dr. Jan Švehel

**Muži
28. října**

V den vítězství es. revoluce
a nové samostatnosti národa

sepsal Léon Rasin
zákon

Original přecho Yállona
československé republiky

vybraný Národním výborem dne 28. října 1918

uložil
pro archiv

loukup

Samostatný stát československý vstoupil v život zachována jeho suverenity
dosavadního právního řádu se stavem novým, aby nenastaly zmatky a upre-
ven byl nerušený přechod k novému státnímu životu, Národní výbor
jmenem Československého národa jako vykonavatel státní přechodní
máříže:

Článek I

Státní forma československého státu vůči Národní shromáždění se organizuje
ní s Československým Národním Radou v Paříži jako orgánové jednotné
vše národa. Veš se tak stane vykonávací přechodní státní Národní
výbor.

Článek II

Veškeré dosavadní zákony a ústavní zákony a nařízení zůstávají prozatím
v platnosti. *off. Vláda*

Článek III

Všecky hrady samoprávní, a statky ^{na zemi} rustavý slachti, zemské okresní ^{zemi} a
obecní pro povýžen Národní výbor a pužatim mřtđajř a pužajř
dle dosud platných zákonů a nariadení.

Článek IV

Zákon tento nabývá platnosti dnem vydání.

Článek V

Předsednictvo Národní výboru se skládá, aby tento zákon provedlo

Dáno v Praze, dne 28 října 1918

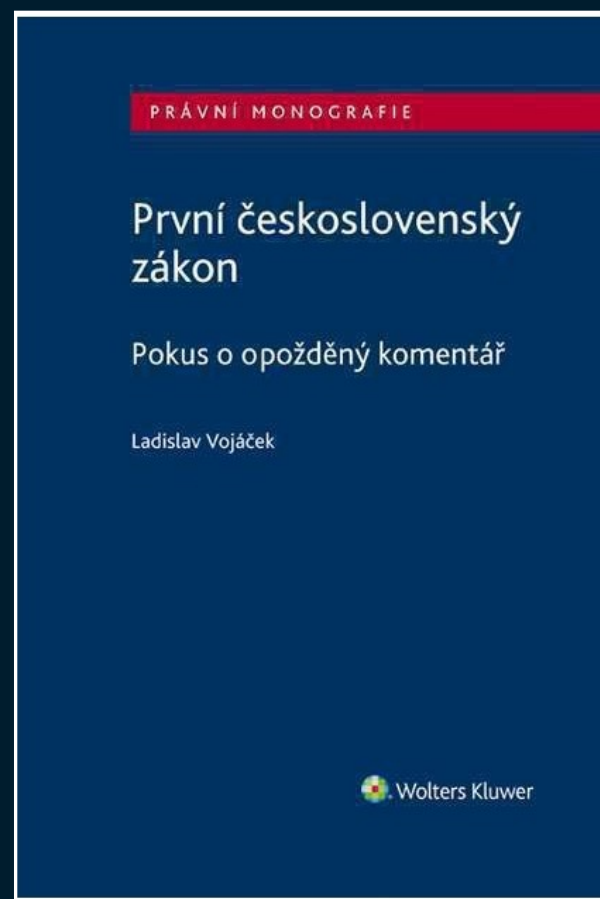
~~Antonín~~

Antonín Krejčí, Alois Pávek, Jan Šteubny

Dr. Fr. Soukup, Dr. Václav Štěrba

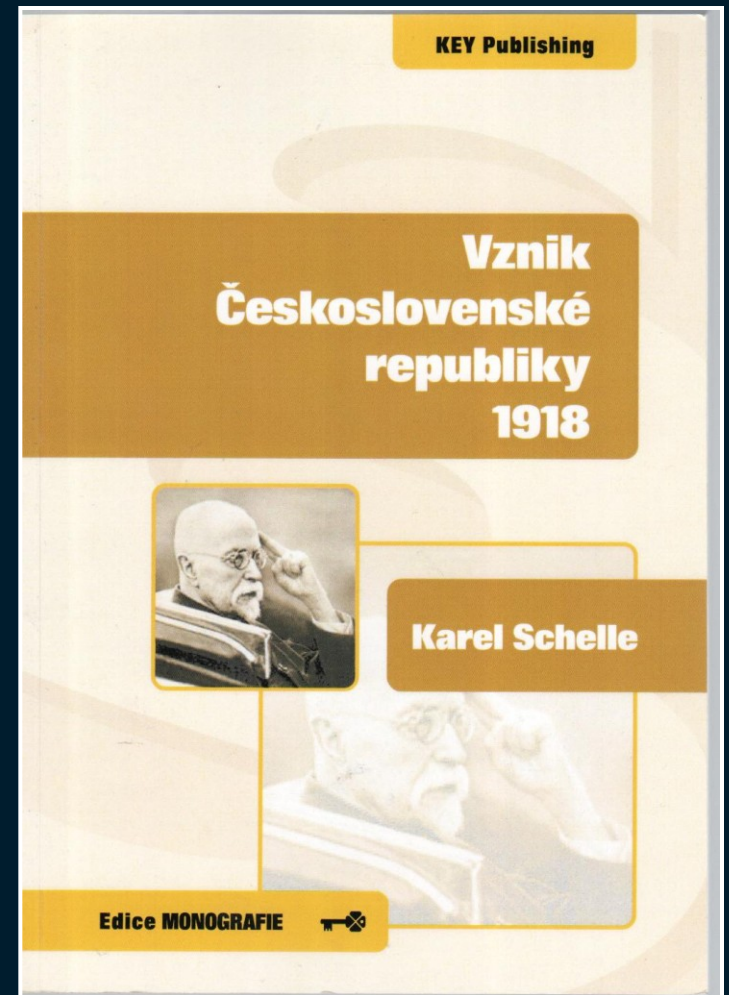
Zákon č. 11/1918 Sb. o zřízení samostatného československého státu

- vyhlášení samostatného státu
- Národní výbor československý
= nejvyšší státní orgán
- recepce
 - státního aparátu
 - práva

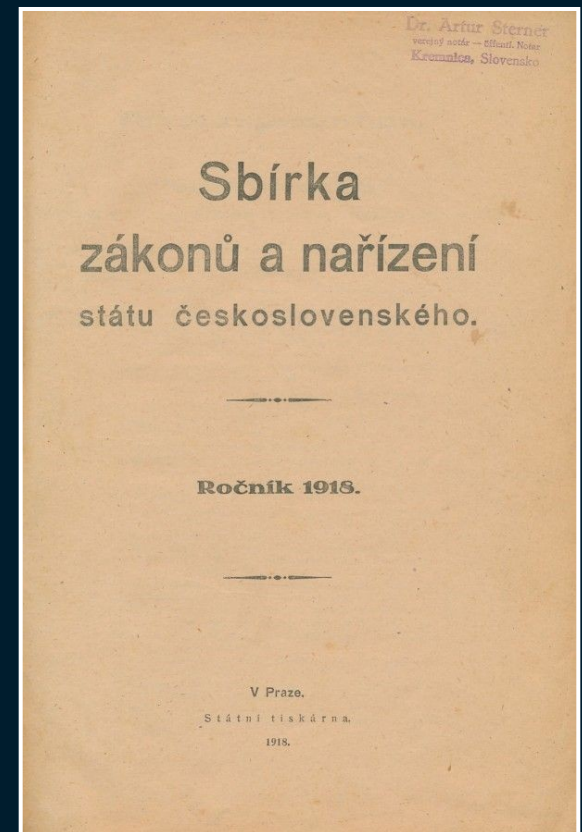
Vláda Národního výboru

- plénum NVČs – jako parlament
- předsednictvo NVČs – úkoly vlády
- čtyři desítky zákonů a nařízení
- reálně přebíral moc v českých zemích
- konstituoval tzv. Skalickou vládu

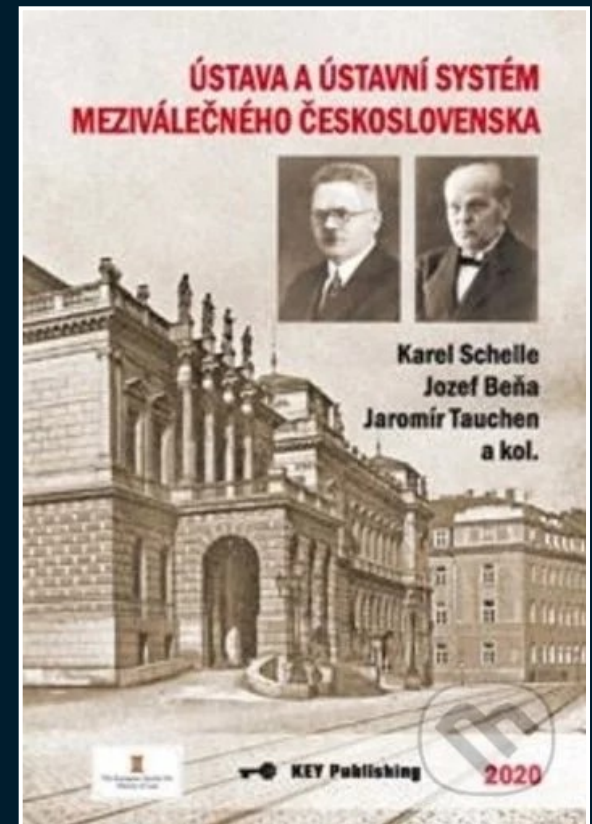
3. Další zákony Národního výboru čs.

- Sbírka zákonů a nařízení státu československého (zákon č. 1/1918 Sb. z. a n.) – celkem 40
- 12 nejvyšších úřadů státní správy
- Nejvyšší správní soud (č. 3/1918 Sb. z. a n.)
- Nejvyšší soud (č. 5/1918 Sb. z. a n.)
- udržení chodu hospodářství, zajištění zásobování obyvatelstva a udržení klidu a pořádku
- Prozatímní ústava (+ imunita, jednací řád)

Zákon č. 37/1918 Sb. o prozatímní ústavě

- systém ústředních orgánů
- způsob vyhlašování rozsudků a nálezů soudů
- stanovení státní formy
= republika

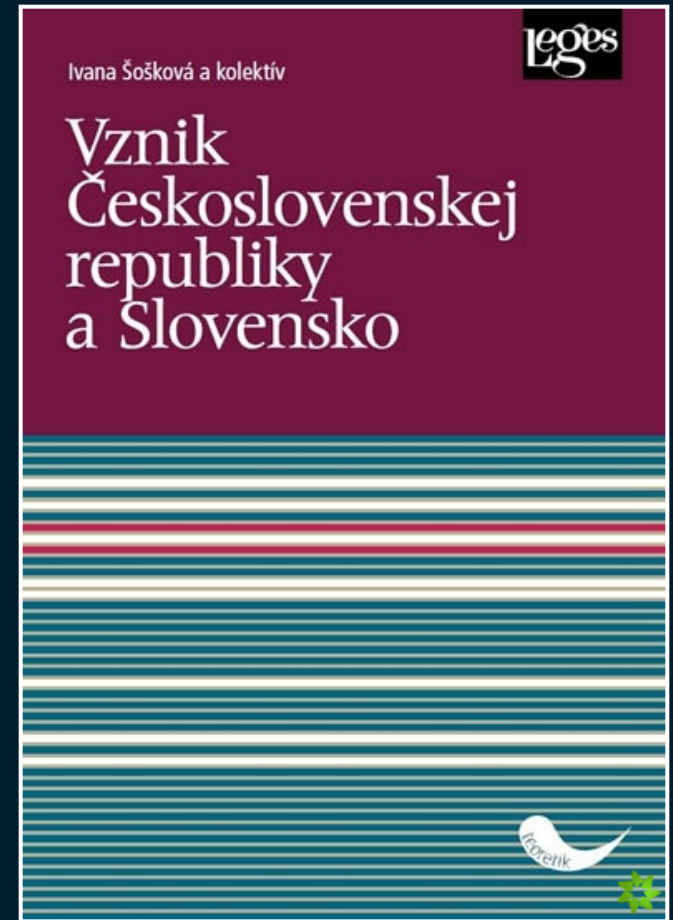
System ústředních orgánů

- jednokomorové (revoluční)
Národní shromáždění
- president republiky (T. G.
Masaryk)
 - velmi slabé postavení
- vláda (ministerská rada)

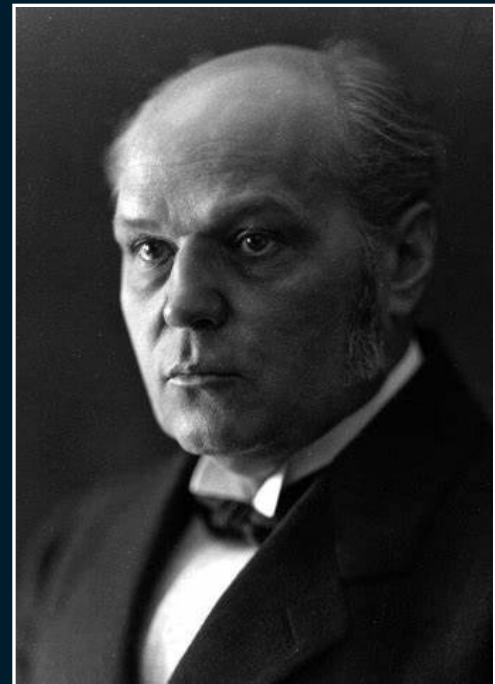
Novelizace prozatímní ústavy

- zvýšení počtu členů „za Slovensko“ (zák. č. 138/1919 Sb.)
- posílení pozice prezidenta republiky (zák. č. 271/1919 Sb.)
 - podle francouzské ústavy

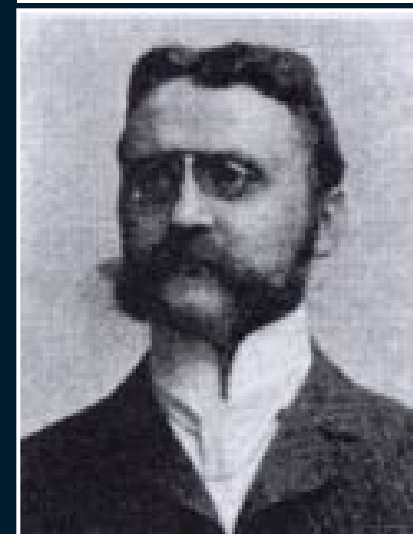
Příprava ústavy z roku 1920

- prof. J. Hoetzel a A. Švehla
- PNS se stalo ústavodárným
- Ústavní výbor
(4 subkomise, předseda dr. A. Meissner, Jan Malypetr, dr. V. Bouček a prof. F. Weyr)
- změna jednacího řádu:
= PNS mohlo jednat i o návrzích svých výborů

Vzory a východiska

- ústavy USA, Švýcarska, Francie, (Prosincová ústava)
- domácí materiály:
 - Pantůčkův návrh politického zákona
 - Washingtonská deklarace
 - návrh dr. Belly a spol. na vypracování ústavy
 - návrh dr. Boučka a spol. na vydání ústavního zákona
- zákon č. 271/1919 Sb. o změně prozatímní ústavy
- Saint-germainská smlouva

Ústavní listina (č. 121/1920 Sb.)

- demokratická
- unitární (+ autonomie Podkarpatské Rusi)
- vychází z principu jednotného československého národa
- rigidní
(+ výslovně „ústavní zákon“)

3. Hlavy ústavy z roku 1920

1. Všeobecná ustanovení
2. Moc zákonodárná
3. Moc výkonná a vládní
4. Moc soudcovská
5. Práva a svobody, jakož i povinnosti občanské
6. Ochrana národnostních, náboženských a rasových menšin

Úvod ústavy (preambule)

= slavnostní politické prohlášení

- demokratický charakter
- čechoslovákismus

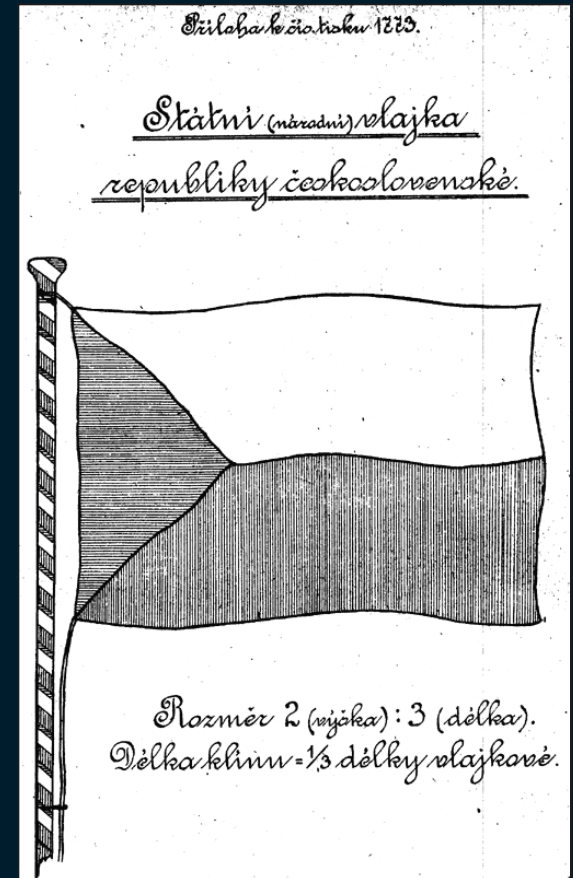
Uvozovací zákon k ústavě

- příslušnost Ústavního soudu (K. Baxa)
- prováděcí zákony nejsou součástí ústavy, pokud ...
- účinnost ústavy + pozbytí účinnosti:
 - a) všech ustanovení, která jsou s ústavou v rozporu
 - b) všech dřívějších ústavních zákonů

Hlavy ústavy z roku 1920

1. Všeobecná ustanovení
2. Moc zákonodárná
3. Moc výkonná a vládní
4. Moc soudcovská
5. Práva a svobody, jakož i povinnosti občanské
6. Ochrana národnostních, náboženských a rasových menšin

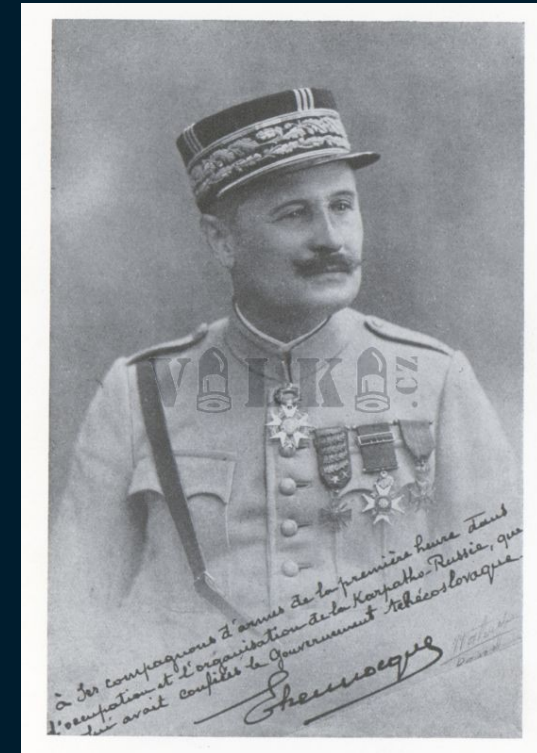
3.1. Všeobecná ustanovení

- veškerá moc vychází z lidu
- demokratická republika, jejíž hlavou je volený prezident
- území ČSR (změna, nedílnost, Podkarpatská Rus)
- jednotné státní občanství
- hlavní město Praha
- státní symboly

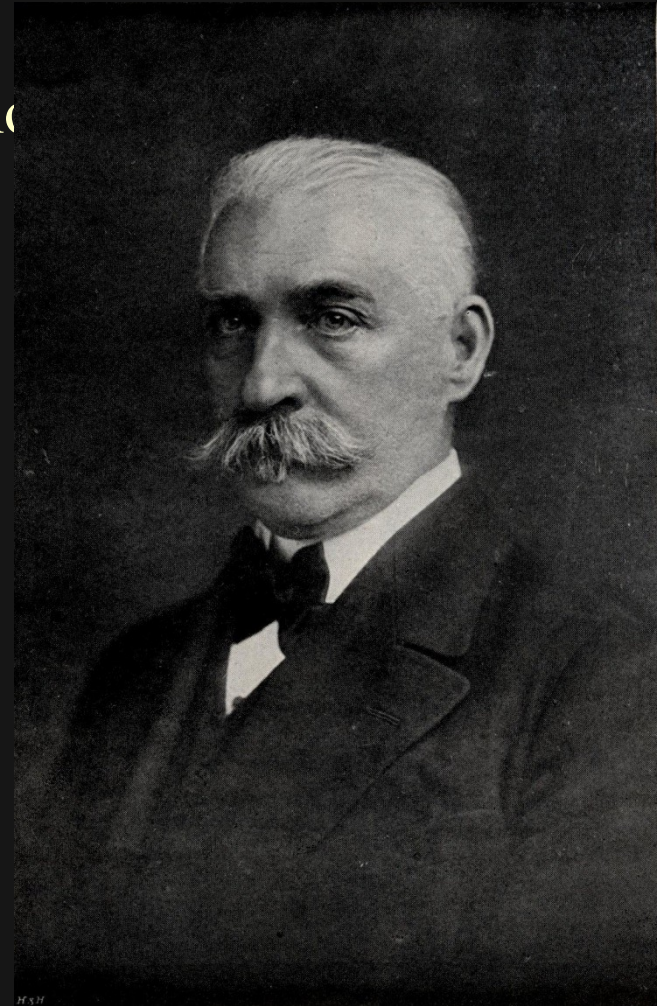
Podkarpatská Rus

- Generální statut (1919, gen. Hennocque)
 - vojenská diktatura (do ledna 1922)
 - od srpna 1919 doplněna civilní správou (administrátor), 1923 volby do obcí
- podle ústavy autonomie
 - sněm, zastoupení v NS, guvernér, funkcionáři pokud možno z místního obyvatelstva
- vl. nař. č. 356/1920 Sb.
 - guvernér + nekonstituovaná „guberniální rada“
- župy (1920 – 4, 1921 – 3, 1926 – 1)

2. Moc zákonodárná

- Národní shromáždění (Poslanecká sněmovna)
- volební právo + poměrné zastoupení
- imunita členů NS
- usnesení PS platné i přes odpor Senátu
- zákon platný i přes prezidentovo veto
- výslovně uvedeno, že zanikla zákonodárná činnost zemských sněmů
- Stálý výbor
- („Pětka“)

František Tomášek

3. Moc výkonná a vládní

- prezident
 - + náměstek prezidenta (6 měsíců ...)
- vláda
 - ministerstva
 - rakouský vzor
- (Nejvyšší účetní a kontrolní úřad - už od roku 1919)

4. Moc soudcovská

- civilní a trestní soudy
- obecná úprava
 - výkon státními soudy
 - jeden Nejvyšší soud
 - příslušnost porotních soudů stanoví zákon
 - oddělení od správy
 - nezávislost a nepřeložitelnost soudců
 - obžalovací zásada v trestních věcech
 - právo soudce zkoumat platnost nařízení

Soudní organizace

- soudy civilní a trestní (1928)
 - řádné (okresní, krajské, vrchní, Nejvyšší soud)
 - mimořádné a rozhodčí
 - trestní (kmetské, vojenské, státní, mládeže)
 - civilní (labské plavební, pojišťovací)
- veřejnoprávní soudy
 - Ústavní soud
 - Nejvyšší správní soud
 - Volební soud

5. Práva a svobody, jakož i povinnosti občanské

■ klasický výčet

/neuznávání výsad pohlaví, rodu a povolání; osobní a majetková svoboda; domovní svoboda; svoboda tisku, shromažďovací a spolčovací právo; petiční právo; listovní tajemství; svoboda učení a svědomí (včetně náboženské); svoboda projevu; ochrana manželství, rodiny a mateřství/

■ (ú. z. 293/1920 Sb. o ochraně domovní a osobní svobody a listovního tajemství)

■ branná povinnost

6. Ochrana národnostních, náboženských a rasových menšin

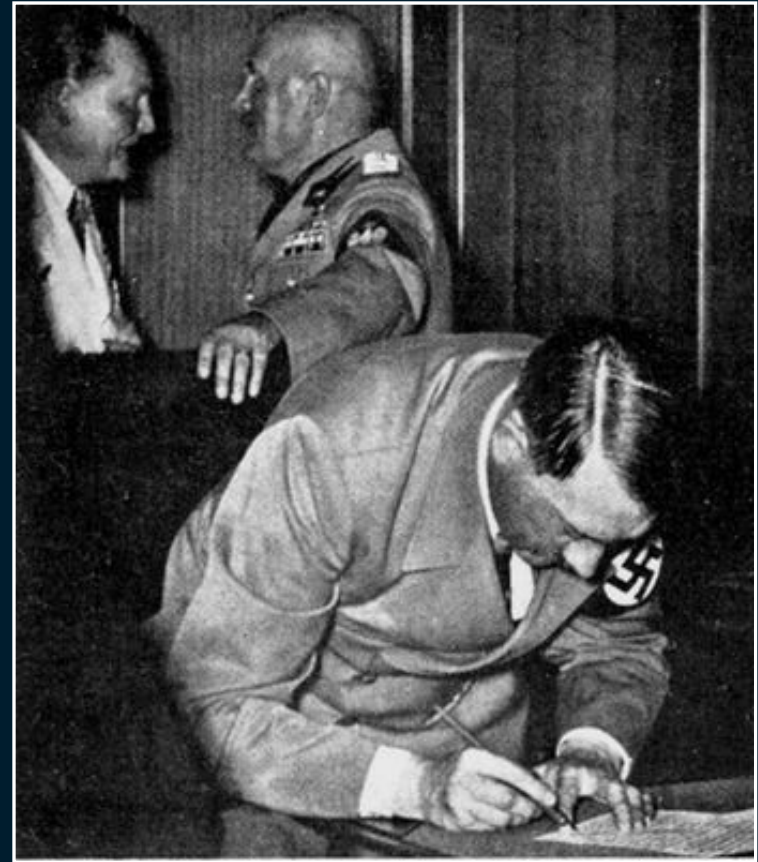
- podle "malé" Saint-germainské smlouvy:
 - rovnost a stejná práva
 - rovný přístup k úřadům, hodnostem, povoláním a živnostem
 - volnost používání jazyka
 - „značný zlomek“ státních občanů náležejících k menšinám
 - právo na vyučování ve vlastní řeči
 - násilné odnárodňování není dovoleno

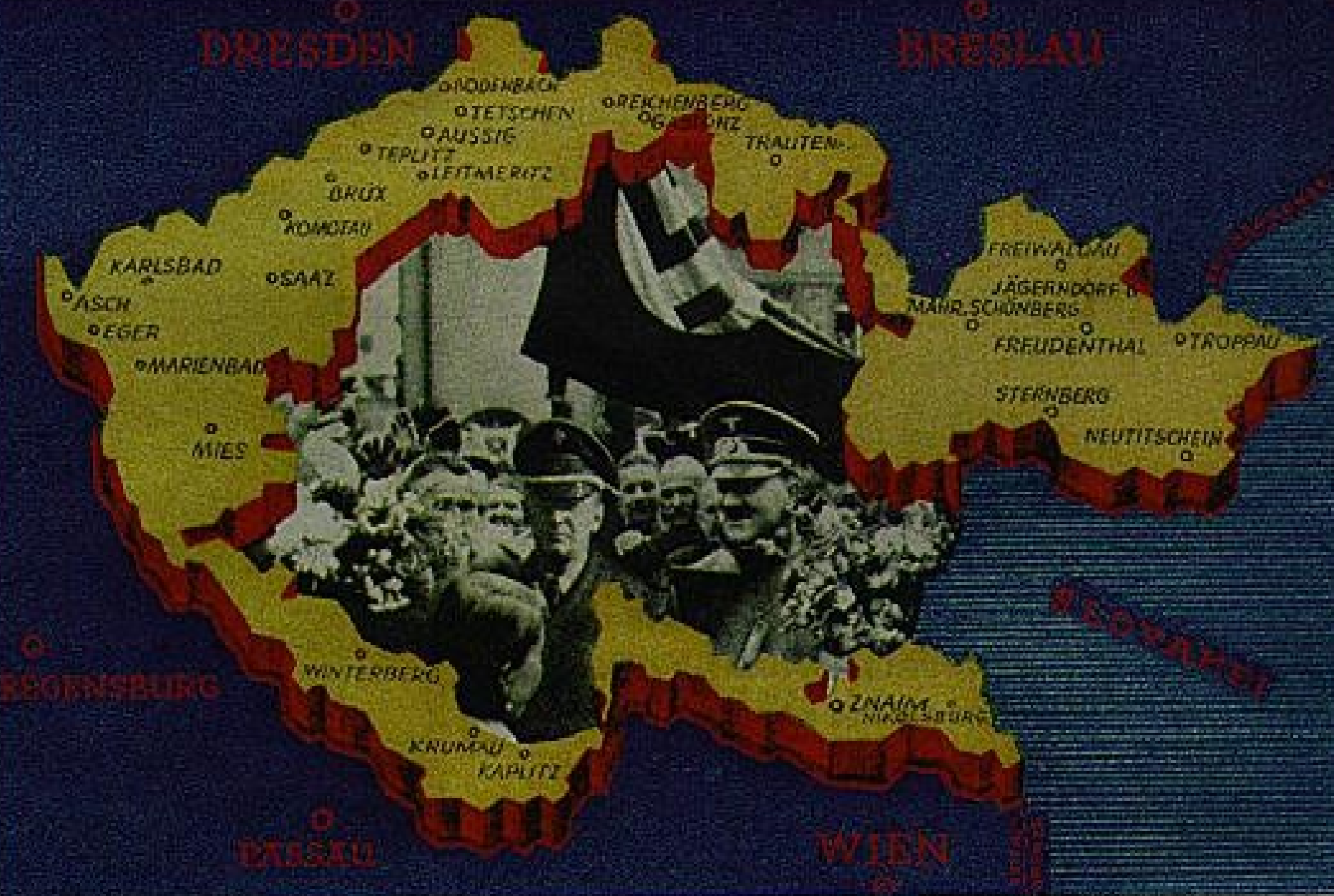
Zákony navazující na ústavu

- 122/1920 Sb. jazykový zákon
- 123/1920 Sb. volby do poslanecké sněmovny
- 124/1920 Sb. složení a pravomoc senátu
- 125/1920 Sb. o Volebním soudě
- 126/1920 Sb. župní zákon
- 161/1920 Sb. o volbě prezidenta
- 162/1920 Sb. o Ústavním soudě

Mnichovská dohoda

- ❑ pro československou stranu neplatná od samého počátku:
 - ❑ pro rozpor se zásadami mezinárodního práva
 - ❑ pro rozpor s československou ústavou (§ 3 a § 64 odst. 1)

DRESDEN

BRESLAU

GRODENBACH

REKHEMBERG

TETSCHEN

OGONZ

AUSSIG

TEPLITT

LEITMERITZ

TRAUTEN-

BRUX

KOMOTAU

FREIWALDAN

KARLSBAD

OSAATZ

JÄGERNDORF

ASCH

EGER

MAHR. SCHÖNBERG

MARIENBAD

FREUDENTHAL

TROPPAU

MIES

STERNBERG

NEUTITSCHEN

REGENSBURG

WINTERBERG

ZNAIM

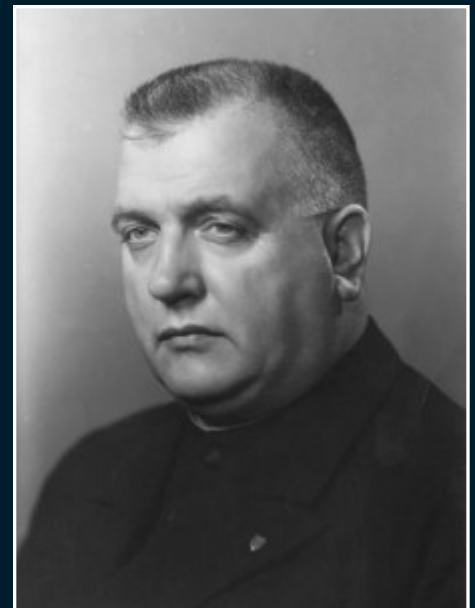
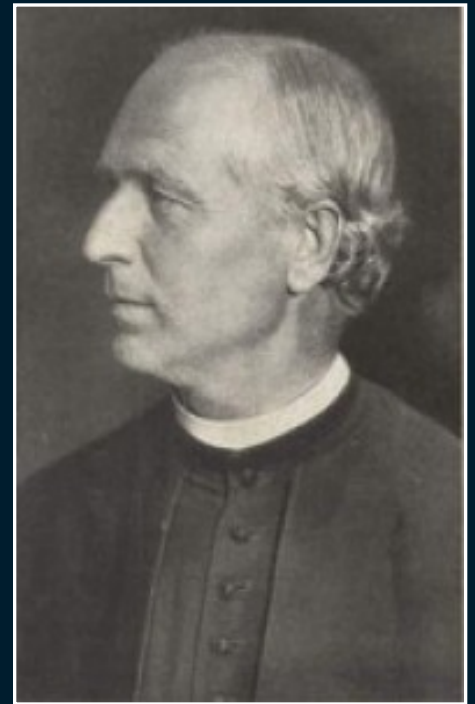
BRATISLAVA

WIEN

WIR DANKEN UNSERM FÜHRER

Autonomie Slovenska a Podkarpatské Rusi

- Žilinská dohoda z 6. října 1938
- úst. zákon o autonómii Slovenskej krajiny (č. 299/1938 Sb.)
- zákon o autonómii Podkarpatské Rusi (č. 329/1938 Sb.)

Zmocňovací zákon č. 330/1938 Sb.

= výrazné posílení výkonné moci

- prezident: dekrety s mocí ústavního zákona
 - vláda: nařízení s mocí zákona

Vznik Protektorátu I.

- Výnos vůdce a říšského kancléře o zřízení Protektorátu Čechy a Morava (č. 75/1939 Sb.
 - likvidace československé státní moci a správy
 - demagogie: protektorát je autonomní a spravuje se sám
- „státní prezident“ E. Hácha dekretem rozpustil NS (21. března 1939)

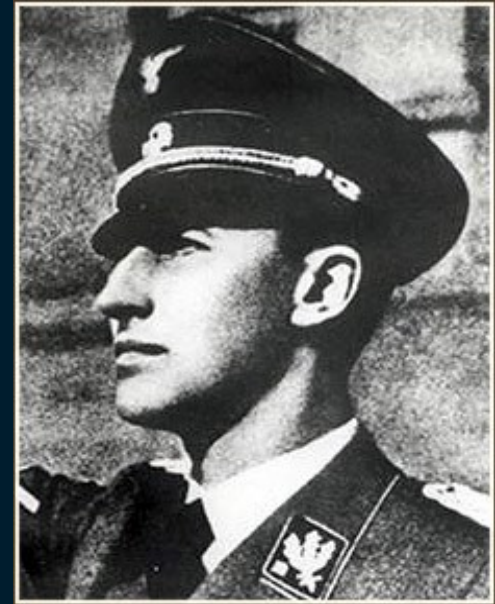

Vznik Protektorátu II.

- Výnos o zřízení protektorátu (další ustanovení):
 - protektorátní správa závislá na okupačních orgánech
 - německé orgány (správa, policie, justice)
 - německé vojenské posádky a zařízení
 - integrální součást německé říše
 - zastoupení u říšské vlády v Berlíně
 - říšští příslušníci (občané) + protektorátní „státní“ příslušníci

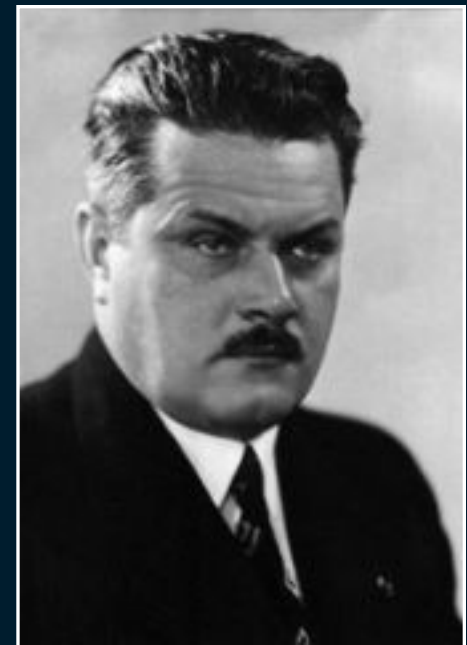
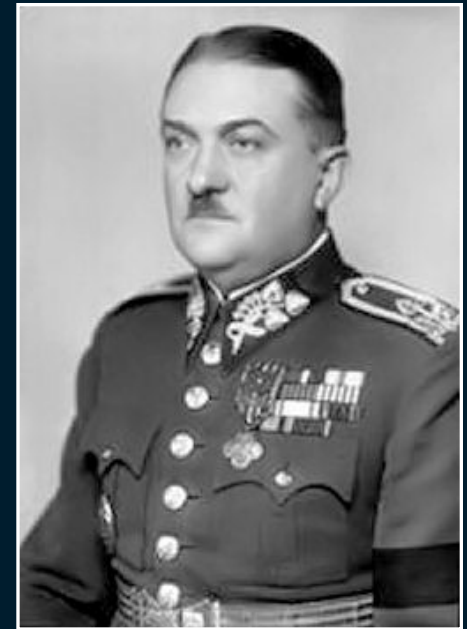
Okupační správa

- říšský protektor, příp. zastupující říšský protektor + úřad říšského protektora
- státní ministerstvo pro Čechy a Moravu (1943)
- expozitura úřadu říšského protektora v Brně
- říšští zmocněnci
- státní sekretář (K. H. Frank, od pol. roku 1940 státní tajemník, od roku 1943 státní ministr)

Protektorátní správa

- státní prezident
- protektorátní vláda
(zásadní změna v roce 1942)
- NS ihned rozpuštěno
- gen. A. Eliáš, prof. Jaroslav Krejčí

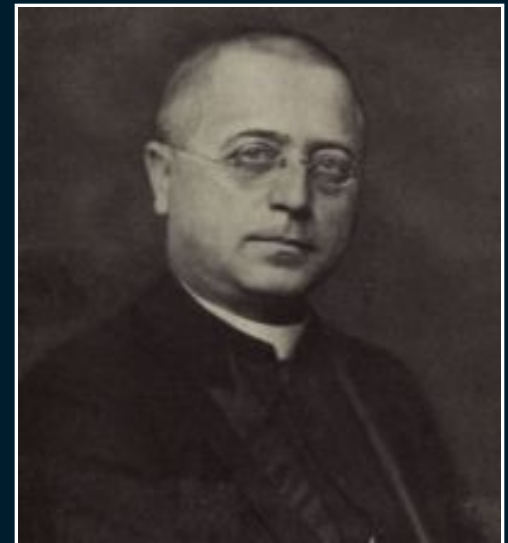
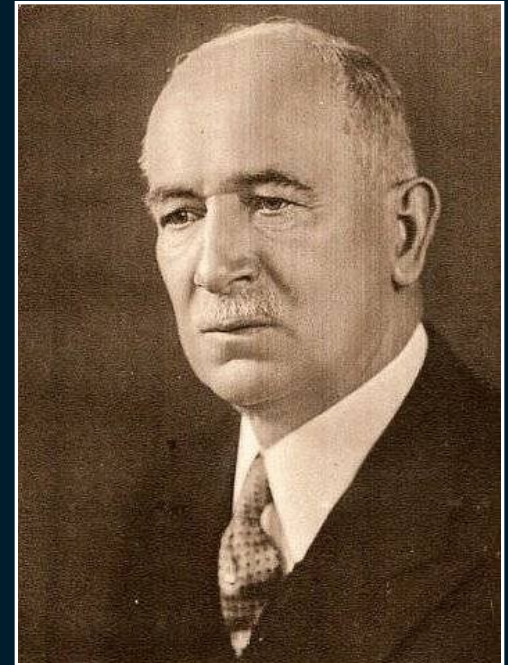

Organizace soudnictví

- okupační soudy
 - říšský soud v Lipsku + lidový soud v Berlíně, respektive jeho senát ve Wroclawi
 - řádné soudy
 - mimořádné soudy (válečné soudy, vojenské a civilní stanné soudy)
- protektorátní soudy

Prozatímní státní zřízení v Londýně (červenec 1940)

- východisko = teorie kontinuity s předmnichovskou ČSR
 - prezident republiky (dekretální pravomoc)
 - vláda (msgr. Jan Šrámek)
 - nově Státní rada (č. 1/1940 Úř. věst.)

Nařízení SNR č. 1/1944 Zb. n. SNR

= „o vykonávaní zákonodarnej, vládnej a výkonnej moci na Slovensku“

- nositelkou zákonodárné, vládní a výkonné moci na Slovensku SNR
- platí všechny dosavadní zákony, nařízení a opatření, pokud neodporují republikánsko demokratickému duchu

(X londýnské pojetí kontinuity)

Děkuji za pozornost!

ZA TU PĚTKU NEMŮŽU. NEŽ JSEM ŠEL NA ZÁCHOD,
STŘÍLEL MASARYK DO DĚLNÍKŮ A KDYŽ JSEM SE
VRÁTIL, BYL TATÍČEK.